

ASPECTE ALE SITUATIEI OCNELOR DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ oglindite în documente din patrimoniul muzeului

de MARIANA NEGUȚU

Până la Regulamentul Organic, atât în Țara Românească, cât și în Moldova, domnitorul deținea monopolul exclusiv al sării, salinele fiind exploataate când în regie, când prin intermediul arendașilor. Dacă ocna exploataată nu era pe un teren proprietate domnească, atunci domnitorul dădea proprietarului o dijmă, de obicei o zecime din produsul brut, ca despăgubire pentru terenul ce-l occupa salina și raza ei de exploatare. În privința comerțului cu sare, acesta era liber, cu excepția orașului București, unde se afla o sărărie domnească, singura în drept de a vinde sare în acest oraș¹.

Odată cu adoptarea Regulamentului Organic salinele încețează să mai fie monopol domnesc, devenind astfel monopol al statului. Articolele 126 și 127 cuprind o serie de prevederi referitoare la condițiile în care se pot arenda ocnele, prețul sării, termenul maxim de arendare, obligațiile în bani față de proprietarul moșiei pe care se află ocna, etc.

Exploatarea ocnelor din Țara Românească, atât pentru satisfacerea exportului, cât și pentru consumul intern a fost dată - potrivit prevederilor din Regulamentul Organic - mai întâi în arendă "contracciilor" (concesionarilor n.n.). Aproape mereu ei rămâneau datori statului, nu plăteau arenda toată, ceea ce producea destule nemulțumiri și încurcături Visteriei, silind-o să acorde noi termene de plată sau prelungiri de contract², fapt ce aducea statului serioase prejudicii bănești.

În privința exportului sării, remarcăm încă din perioada anterioară Regulamentului o concurență între principate, cu unele consecințe negative asupra relațiilor dintre acestea. Pentru a evita aceste neajunsuri, la 13 iunie 1832, Departamentul Visteriei din Țara Românească propune Sfatului Administrativ al Moldovei încheierea unei convenții privind exportul sării. În document se specifică faptul că fiecare principat să-și exporte sarea "numai către părțile dinpotriva hotarelor ce are, fără de a coborî Valahia sare pe Dunăre de la Ibrăila în jos, precum nici Moldova de a sui iarăși pe Dunăre de la Schela Ibrăilei în sus"³. După o analiză amănuntită a acestei propunerii, Sfatul Administrativ al Moldovei ajunge la concluzia că nu se poate limita exportul sării din Moldova pe Dunăre numai în dreptul hotarelor ei, deoarece ar aduce mari prejudicii economice.

Pentru menținerea relațiilor de bună vecinătate și armonie între cele două principate, se propune ca ocnele Moldovei și ale Țării Românești să fie arendate, începând cu data de 1 februarie 1833 unei singure persoane și la un preț avantajos, care în nici un caz să nu depășească prețul anului în curs⁴. Propunerea Sfatului Administrativ al Moldovei ni se pare nu numai mai eficientă din punct de vedere economic, dar din ea rezultă și o încărcătură politică de mare importanță pentru drumul pe care îl parcurg sistematic și cu bună știință principalele până în preajma anului 1859.

Revenind la evenimentele din anul 1833, reținem faptul că, neîndoelnic, viabilitatea propunerilor moldovenilor îl fac pe cei din Țara Românească să le accepte. Așa se face că în anii 1833-1834, ocnele celor două principate sunt arendate baronului Ștefan Meitani la un preț anual de 4.565.314 lei ale Țării Românești și 850.000 lei ale Moldovei. Sigur că arendarea ocnelor unei singure persoane nu era măsura care rezolva toate greutățile în domeniu, fie și numei pentru faptul că noua administrație suporta consecințele unei foarte slabe exploatari anterioare.

Exploatarea sării și problemele privind exportul acesteia din principate vor duce din nou la discuții, reflectate și în unele documente din acea perioadă. Reținem astfel o scrisoare⁵ în limba franceză, datată 13/25 septembrie 1835 (fig.1) trimisă de baronul P. Rückman, consulul Rusiei în principate, domnitorului Țării Românești, Alexandru D.Ghica. Documentul se află, ca și celealte pe care intenționăm a le prezenta, în colecția de manuscrise a muzeului și provine din fondul fostului muzeu româno-rus. Din conținutul scrisorii deducem că Alexandru D.Ghica s-a plâns baronului P.Rückman - într-o scrisoare din 29 august 1835 - de faptul că ambarcațiunile "... urcându-se pe Dunăre cu încărcătură de sare moldovenească sunt destinate să ruineze recuperarea restanțelor salinelor valahe". Baronul P.Rückman consideră, pe drept cuvânt, că Moldova nu poate fi învinuită că este animată de intenții răutăcioase, ea urmărind de fapt exploatarea resurselor de sare și extinderea comerțului, de aceea nu î se poate face nici un reproș. Acuzația adusă de domnitorul Țării Românești fiind însă destul de gravă, pentru a putea lua o hotărâre în deplină cunoștință de cauză, baronul cere lămuriri referitoare la sumele provenite din restanțe și cele încasate pe anul 1834. În încheierea scrisorii îl roagă pe domnitor să întreprindă noi demersuri pentru încasarea sumelor neachitate pe anul 1834 de negustorii turci.

Baronul Ștefan Meitani, căruia î se concesionase exploatarea ocnelor de sare din cele două principate pe o perioadă de doi ani (1833, 1834) murind la 3 aprilie 1834, a lăsat multe datorii și o situație financiară încurcată⁶. Deoarece, pe de o parte, contractul nu putea continua cu moștenitorii baronului, iar pe de altă parte baronul vânduse o cantitate prea mare de sare nu numai în țară, dar mai ales peste graniță, iar în Turcia rămăsesese sume mari neachitate, în anul 1834 Adunarea Obștească propune ca ocnele să nu se mai arrendeze, ci să fie exploataate pe seama

statului, propunere care este acceptată. În acest sens se întocmește un proiect de exploatare, care este admis de comisia însărcinată cu cercetarea situației ocnelor, cât și de Adunarea Obștească. Așa a fost înființată Eforia ocnelor, care a administrat atât de rău salinele, încât statul a avut numai deficit în timpul ei.

Dat fiind faptul că baronul P.Rückman ceruse în scrisoarea din 13/25 septembrie - amintită mai sus - o situație clară a sumelor restantă și a încasărilor făcute de la începutul anului 1834 până în anul 1835 inclusiv, Eforia ocnelor întocmește un document, în care încearcă să arate cauzele care au dus la înregistrarea unui deficit însemnat în cursul anului 1835. Documentul⁷ intitulat "Observația împotriva observațiilor generaliceșcului Consulatul al Rosiei asupra tablelor Eforiei ocnelor de sare pe anul 1835" (fig. 2) este un manuscris, compus din șase file, scrise cu cerneală neagră, în limba română, cu alfabet chirilic.

La începutul documentului se încearcă să se dea un răspuns la primul paragraf al observațiilor făcute de consulul Rusiei referitoare la cantitatea de sare consumată în anul 1835. Se apreciază că, de fapt, cantitatea reală de consum pe an este de "zece milioane ocale", cantitatea vândută de Eforie în anul 1835 nefiind relevantă, deoarece "s-au găsit la sfârșitul anului 1834 sare împărțită în țară din vânzarea epitropiei baronului S.Meitani...". Același document menționează în continuare faptul că deși s-a poruncit sigilarea a 95.667.042 ocale de sare până la sfârșitul anului, cantitatea aceasta fiind deja împărțită în toate colțurile principatului a fost vândută, în secret, de către proprietari la alți vecini ai lor, aşa cum reiese din listele primite de la județe. În acest context, Eforia consideră că în viitor, respectiv în anul 1836, nu se va putea realiza vânzarea celor zece milioane ocale și deci încasarea sumei de un milion cinci sute de mii lei, decât dacă va crește cererea pe piața internă sau dacă se va utiliza un artificiu de calcul, cum s-a mai procedat, adică o parte din sumele ce se vor încasa în anul 1837 să fie virate în contul anului 1836.

Documentul se referă apoi la cauzele care au determinat exportarea unei cantități reduse de sare din Țara Românească în cursul anului 1835. Se arată că prețul sării exportate a fost mai mare decât în Turcia. Totodată în Turcia și Serbia nu se puteau exporta mai mult de 22 milioane ocale, deoarece în timpul contractului încheiat cu baronul S. Meitani s-a exportat o cantitate foarte mare (44 milioane ocale), la care se adaugă și înțelegerea încheiată între Moldova și Imperiul Otoman cu privire la exportul sării în anii 1834, 1835, contract care a îngreunat exportul sării din Țara Românească în Turcia și Serbia.

Pentru a menține prețul sării și a da posibilitatea negustorilor de sare să-și încaseze restanțele ce le datorau statului, Țara Românească a încheiat un contract cu Serbia în ianuarie 1836, potrivit căruia se exportau peste Dunăre o cantitate de 15 milioane ocale de sare. Inițial contractul s-a încheiat pentru anii 1836-1838⁸. Cu toate avantajele aduse de această convenție, în continuarea documentului se subliniază că Eforia a

întâmpinat o serie de greutăți, deoarece cheltuielile nu se mărgineau numai la extracția sării, ci și la plata salariilor slujbașilor ocnelor și toate aceste cheltuieli trebuie scăzute din venitul consumației. La toate acestea se mai adăuga și faptul că, potrivit contractului încheiat cu Serbia, punctele de export "... nu mai sunt două ca până acum, ci șase și firește și numărul amploaților și simbriașilor este mai mare...". Predarea sării se făcea din martie până la 30 octombrie prin porturile Oltenița, Giurgiu, Zimnicea, Bechet, Calafat și Cerneti, iar transportul cu căruși cărora li se plătea jumătate prețul căratului la încărcare și jumătate la descărcarea în schelă⁹. Documentul relievează în final cheltuielile la care trebuia să facă față amintita eforie în privința administrației sării. Sunt menționate astfel cheltuielile pentru construirea "... a șase oboare la fieștecare punct" vamal, ca și pentru închirierea incăperilor. La acestea se adăugau cele ale extractiei și transportului sării la Dunăre, iar în anul 1836 atât transportul, cât și chiria la punctele vamale necesitau cheltuieli mai costisitoare decât în anul precedent, deoarece - aşa cum s-a arătat - numărul acestora a crescut de la două la șase. Totodată, la cheltuielile anului 1836 se adăugau și cele pentru extracția și transportul sării la magaziile de pe Dunăre pentru a se onora primele cantități ale anului 1837.

După ce se menționează că s-au întocmit tabele cu veniturile și cheltuielile făcute de Eforia ocnelor, care au fost anexate acestui document, în încheiere se subliniază faptul că deși s-au întâmpinat mari greutăți și au ieșit în deficit "... niciodată nu poate pricinui statului același rău ce să poată aduce din darea ocnelor cu arendă în folosul unui contract, mai vârtos că acest adevăr s-au dovedit din cercetarea anului trecut...". Dacă la aceste greutăți întâmpinate de Eforie la administrarea ocnelor adăugăm și lipsa unui personal instruit pentru o asemenea operație, putem trage concluzia că vina forului amintit ar fi foarte redusă.

Indiferent însă la ce concluzie s-a ajuns în epocă, domnitorul hotărâște revenirea la arendarea salinelor unei persoane particulare, care însă să prezinte garanții serioase pentru a nu se mai repeta situația din timpul arendării acestora baronului Ș. Meitani. În acest sens pentru o cointeresare sporită a arendașilor se permitea acestora, după încheierea contractului, să beneficieze nu numai de ocne, ci și de toate malurile, locurile de sare și de fântânile sărate ce erau în țară¹⁰.

Abordând relativ aceeași problematică conceptul scrisorii¹¹ din 4 mai 1836 (fig. 3) trimisă de Apostol Arsachi baronului P.Rückman este un document în limba franceză, cu două file, iar din conținutul lui reiese că s-a înființat o comisie pentru a studia situația ocnelor de sare și arendarea lor. Potrivit hotărârilor luate de Adunarea Obștească și de această comisie, ocnele s-au arendant pe o perioadă de doi ani, cu obligația pentru arendași de a livra regulat atât în interior cât și la export 15 milioane ocale. Totodată, se prevedea că în cazul în care guvernul va avea nevoie de o cantitate mai mare să se adauge cinci milioane ocale în schimbul plății unui procent de 5% de fiecare oca pentru cheltuielile de export.

Baronul P.Rückman trimite pe data de 8 mai 1836 lui A.Arsachi o scrisoare, de fapt răspunsul la scrisoarea mai sus menționată prin care îi comunică unele chestiuni legate de arendarea ocnelor și arată că "...epoca avansată a acestui an este o circumstanță care merită a fi luată în considerație, deoarece ar putea să fie invocată pe bună dreptate de către antreprenori, mă gândesc deci că s-ar putea fără inconveniente să se adjudece salinele pentru patru ani, începând de la 4 ianuarie 1836"¹². Se hotărăște astfel, arendarea din nou a ocnelor unui particular și anume lui Ioan Otetelișanu pentru o perioadă de patru ani, începând cu anul 1836.

Din prezentarea succintă a acestor documente se constată preocuparea domnitorului Alexandru D.Ghica și a Adunării Obștești a Țării Românești pentru găsirea unei soluții viabile în vederea redresării administrației ocnelor. Slabele rezultate obținute de Eforia ocnelor au determinat autoritățile să revină la soluția arendării lor unui particular. În ceea ce privește exportul, nici aici situația nu era mai bună, lucru reieșit și din documentele prezentate. Greutățile întâmpinate în urma convenției încheiate cu Serbia au făcut ca la sfârșitul anului 1837 contractul să nu mai fie reînnoit, și se hotărăște ca exportul sării să fie arendat unui particular cu condiția să vândă peste Dunăre doar 20 milioane ocale. Nefiind nici un solicitant, exportul rămâne să fie făcut de către stat, în regie¹³.

NOTE

1. xxx, Sarea. Exploatarea sării sub monopol domnesc, exploatarea sării sub monopol de stat, monopolul stabil. Regia monopolurilor statului, București, 1909, p. 9.
2. Idem, p. 12
3. Idem, p. 14.
4. Idem, p. 15.
5. Muzeul Național de Istorie, document, inv. 70745, f. 1v.
6. Th.C.Aslan, Finanțele României de la Regulamentul Organic până astăzi, 1831-1905, București, 1905, p. 57.
7. Muzeul Național de Istorie, Document, inv. 70746.
8. I.C.Filitti, Domniile române sub Regulamentul Organic, 1834-1838, București, 1915, p. 205.
9. xxx, Sarea..., p. 15.
10. Ibidem.
11. Muzeul Național de Istorie, Document, inv. 107076.
12. Muzeul Național de Istorie, Document, inv. 107973.
13. I.C.Filitti, op. cit., p. 206.

**THE SITUATION OF THE SALT-MINES IN WALLACHIA AS
REVEALED IN DOCUMENTS OF THE PATRIMONY OF
THE NATIONAL HISTORY MUSEUM**

- Abstract -

This paper brings forward four documents regarding aspects of the situation of the salt-mines in Wallachia in 1835 and 1836. One of the documents was set up by the Administration of the salt-mines; it tries to explain the causes that lead to an important deficit of the salt mines in 1835.

In 1836 the internal consumption was granted on lease for four years because of their deficit.

A contract was concluded with Serbia for the export of salt for a period of two years. The document presents details regarding the administration of the salt-mines in Wallachia, the leasing of the salt-mines, the leasing conditions, the price of the salt, the quantity of salt used at home and for export, etc.

Translated by Daniela Zdrenghea

Bucarest, le 13, 25 Septembre 1835.

à l'ordre de Mon Prince,

J'ai eu l'honneur de recevoir en son temps
l'office que Votre Altesse a bien voulu m'adresser
en date du 29 Août dernier sous N° 472.

L'opinion qui vous y énoncez, mon Prince,
comme quoi "les bâkaua remontant le Danube
avec des chargemens de sel moldave sont destinés
à ruiner le recouvrement de l'arrière des salines
valaques," a d'autant plus excité ma surprise
que j'ai de la peine à me convaincre que lorsque
la Moldavie profite des avantages qui lui sont
assurés par les traités en commun avec la Valachie,
elle soit animée d'intentions malveillantes ou
hostiles contre cette dernière. Elle ne fait, selon
moi, qu'exploiter ses ressources, débiter les ri-
chesses de son sol, et étendre son commerce et
il serait peu équitable, je pense, de lui en faire
un reproche.

Mais comme en même temps une pareille
supposition semble annoncer de nouvelles diffi-
cultés pour l'entrée des sommes dues au trésor.

A.S.A. le Prince A. Ghica y.

Fig. 1. Scrisoare trimisă de baronul P. Rückman domnitorului Tării Românești, Alexandru D. Ghica, București, 13/25 septembrie 1835. Fila 1.

Colecția Muzeului Național de Istorie a României.

Letter sent by the Baron P. Rückmann to Alexander D. Ghica, the ruler of Wallachia, Bucharest, September, 13/25, 1835.
The National History Museum of Romania.

faites par le Gouvernement Valaque pour accélerer la rentrée des arriérés, je Vous en aurais d'autant plus d'obligation, que le Pacha de Vidin m'a instruit à différentes reprises, des ordres itératifs que la Porte lui a adressés à Votre demande, et des devoirs qu'ils lui imposent.

J'ai l'honneur d'être avec une haute considération

Mon Prince,

De Votre Altesse,

le très humble et très obéissant Serviteur

B. Rădulescu

Document: "Observația imprimată observațiilor generaliceșteului Fig. 1. Fila 2." București 1898

W. C. Eggers' Proprietary Medicine
Lungs and Liver Remedy
a nostrum also made by Eggers
Waukeakee Minn. 1835.

Mar. 8.¹⁸⁸⁸

Fig. 2. Document. "Observația împotriva observațiilor generalicescului Consulat al Rusiei...", București 1835
 Colecția Muzeului Național de Istorie a României.
 Document: "Observația împotriva observațiilor generalicescului Consulat al Rusiei..." (The observation against the observations of the general Consulate of Russia), Bucharest, 1835
 The National History Museum of Romania

le Monarque et Baron de Ruckman

le 4 Mai 1836.

L'adjudication des postes après les
vices d'usage, a été bien perdue et

l'assemblée générale deux sa
semaine du 4 Mai. Elle est de
en général pour

de deux manières, ~~en plus et en moins~~
telle ou telle, et je vous prie d'agréer

mal au plaisir à continuer celle
qui je l'jugerais le plus ~~avantageuse~~

c'est la une des conditions sous les
quelles les crises ont été faites, et

qui je crois que si c'est possible
il convient. L'adjudication,

je offre, si l'autre contredit une
des deux, ~~ou l'autre contredit une~~
~~des deux~~ ~~ou l'autre contredit une~~
~~des deux~~ ~~ou l'autre contredit une~~

differente de 15 000. £ - et moins par

l'adjudication à détail en offre
au autre celle qui résultera dans
une de 12 000 £ et moins et je ferai
cellement de la cause des dommages
qui doit être réglée et dans

cette dernière il sera établi
ce que nous avons perdu

et ce que nous avons gagné dans

l'adjudication à détail, offre de plus une offre

renonçant à nos droits.

cette somme et dans tout le
cas où nous renonçons à nos droits.

L'offre la dernière sera la

deuxième de la nouvelle adjudication.

Le 9 de 1836 poste par un
et renonçant à la demande de détails

et compris l'auvent des postes
par rapport à la ville de Bucarest

et au 1836,

Formes d'un et l'autre ont été faites
pour contester l'avantage pour révélations
faute de cause des dommages, cette dernière
devant être réglée à 10 000 £ et les
16 qui seraient accordés dans
celles qui résultent de la cause
de la cause des dommages
qui sont dans la cause de la cause
de la cause des dommages, et
nous cette façon de faire, nous devons faire

deux formes de la nouvelle adjudication.

Le 9 de 1836 poste par un
et renonçant à la demande de détails

Fig. 3. Scrisoare trimisă de dr. A. Arsachi baronului P. Rückman, Bucuresti, 4 mai 1836.

Colecția Muzeului Național de Istorie a României

Letter sent by Dr. A. Arsachi to the Baron P. Rückman. Bucharest, May/4/1836.

The National History Museum of Romania.